

مطالعه اثر مزاحمت طیفی ۲۸ عنصر بر روی خطوط طیفی Zn به کمک اسپکتروسکوپی نشری پلاسمای جفت شده القایی (ICP- Es)

دکتر مرضیه چالوسی

گروه آموزشی شیمی - دانشکده علوم - دانشگاه تربیت معلم

پیچیده، انتخاب خط طیفی مناسب در اندازه‌گیری بستگی به آزادی نسبی آن از خطوط طیفی دیگر دارد این خطوط ممکن نیست مگر اینکه مزاحمت‌های طیفی شود* تا به کمک دستگاه با قدرت تفکیک بالاتر و روابط ریاضی و آماری نظیر روشهای PLS و EF اینگونه مزاحمت‌ها را جفت (۵ و ۷).

چکیده:

مزاحمت‌های طیفی عناصر Cu, Mo, Zr, Fe, Ti, Cr, Pb, Al, U, Ti, Mg, Ta, Y, W, Be, Sn, K, B, Ag, V, Sr, Se, Na, Co, Ca, Ba, Hg, Cd, در طول موج‌های 330.259, 213.856, 206.200, 202.551 نانومتر عنصر Zn مورد مطالعه قرار گرفت و از اسپکترومتر نشری پلاسمای جفت شده القایی ICP-Es استفاده شد.

روش و ابزار:

دستگاه اسپکترومتر نشری پلاسمای جفت شده Varian ۱۰۰ سال ۱۹۹۰ مورد استفاده قرار گرفت. در جدول ۱- آمده است.

محلول‌های با غلظت کم، از رقیق کردن محلول ۱۰۰۰ ppm ساخته شده است. شرایط بهینه دستگاه پلاسمای و تغییر ارتفاع دید پلاسمای مطالعه نسبت به SNR بدست آمد.

* تحقیقات در دانشگاه واترلو کانادا بخش شیمی آزمایشگاه اتمی نجره‌ای دکتر واسیلی کارائاناسیوس انجام شده است.

Statistical methods (PLS) and Kalman Filtering methods.

مقدمه:

در حال حاضر یکی از مهمترین عوامل موثری که مانع بکارگیری وسیع اسپکتروسکوپی نشری پلاسمای جفت شده القایی (ICP-Es) می‌شود مزاحمت‌های طیفی آن می‌باشد. بنابراین مطالعه مزاحمت‌های طیفی تقاضای اولیه در بکارگیری موثر ICP در اسپکترومتری نشری اتمی تجزیه‌ای می‌باشد، بخصوص در ماتریس‌های ویژه (او ۲ و او ۳) با طیف‌های نشری

جدول ۱- شرایط عمل دستگاه ICP

Varian Liberty 100	
Forward power	1.08 kW
Plasma gas (Ar)	15.0 L/min
Auxiliary	1.5 L/min
Nebulizer pressure	200.0 kPa
Viewing height	15.0 mm ALC
Pump speed	25.0 rpm
Stabilization time	15.0 sec
Sample delay	30.0 sec
Search window	0.08 nm
Integration time	1.0 sec
Number of repeats	3

مزااحت طیفی داشته و عنصر Zr در این طول موج مزااحت طیفی شدیدتری دارد. نتایج در جدول ۲ درج شده است. طیف مربوط به عناصر Zn, U, Na, Ti, Mo, Y در (شکل-۴) آمده است.

در طول موج ۲۱۳/۸۶۶ نانومتر از ۲۸ عنصر مورد بررسی عناصر Cu, Mo, Zr, Fe, Ti, Cr مزااحت طیفی نشان دادند. عنصر Cu با فلز روی در این طول موج مزااحت نسبتاً شدیدی نشان می دهد. نتایج در (جدول-۳) درج شده است. طیف مربوط به عناصر Zn, Zr Cu, Fe, Mo در (شکل-۵) آمده است.

در طول موج ۲۰۶/۲۰۰ نانومتر عناصر Cr, Mo, Al, U, Cu, Mn, Mg, Ta, W, V, Ti, دادند مخصوصاً عنصر وانادیم در این خط طیفی هم پوشانی شدیدی (hot line) نشان می دهد. نتایج در (جدول-۴) آمده است. طیف مربوط به عناصر Zn, Mg, U و Mo, W, pb در (شکل-۶) آمده است.

در طول موج ۲۰۲/۵۵۱ نانومتر مزااحت طیفی ۲۸ عنصر مورد بررسی قرار گرفت و طیف عناصر Cu, Cr, U, Mo, Mn, Mg, Ta, W, Y, Zr, Co, Fe, Ti بقیه عناصر مزااحت طیفی چندانی نشان نداده و عنصر Mg

IBM مدل ۴۸۶ و نرم افزارهای windows, مورد استفاده قرار گرفت. طیف عناصر در موج های مختلف بر روی دیسک های مغناطیسی شده است. با افزایش توان پلازما، شدت نشر در موج های ۲۱۳/۸۵۶ و ۲۳۰/۲۵۹ نانومتر عنصر zn یافته و طول موج ماکزیمم نیز جابجا شده است. مایش برای عنصر Zn با غلظت ۱ ppm در طول موج ۲۱۳/۸۵۶ انجام شد (شکل-۱) و در طول موج ۲۳۰ نانومتر برای مخلوط ۵ ppm zn + ۲۰ ppm Na و ۱ ppm zn + ۳۰ ppm در شکل ترتیب آمده است. عنصر سدیم در این طول موج شدیدی برای عنصر Zn دارد.

بحث و نتیجه:

مزااحت های طیفی حاصل از عناصر Cu, Mo, Zr, Fe, Ti, Cr, Al, Pb, U, Ti, Mg, Ta, Y, W, B, K, B, Ag, V, Sr, Se, Na, Co, Ca, Ba, Hg, In ل موج ۲۳۰/۲۵۹ نانومتر نشان داد که بسیاری از ذکر شده هم پوشانی طیفی در این طول موج و فقط عناصر Zr, U, Mo, Ta, Y, Na, Cr, Ti

دستگاه از قبیل اندازه گیری چند عنصر، دارا بودن دامنه غلظتی وسیعتر و سادگی کار با دستگاه، بنابراین برای اینکه بتوان عناصر در حد مقادیر کم را در نمونه های با ماتریس های پیچیده نظیر نمونه های ژئوشیمیایی و بیولوژی اندازه گیری نمود لازم است مزاحمت های طیفی بر طرف شود.

امروزه برای رفع مزاحمت طیفی از روشهای آماری استفاده می شود (۵). در آینده بکارگیری اینگونه محاسبات ریاضی و آماری مورد بحث قرار خواهد گرفت.

مزاحمت طیفی شدید و عنصر تنگستن مزاحمت طیف کمتری نسبت به Mg از خود نشان می دهد. نتایج در (جدول ۵) آمده است و طیف عناصر Zn, Cr, U, Zr, Mo در (شکل ۷) نشان داده شده است.

باتوجه به جدول ۶ مشاهده می شود که حد تشخیص LOD دستگاه ICP- AES نسبت به دیگر روشهای تجزیه ای مندرج در جدول ضعیف تر می باشد. از آنجائیکه این دستگاه در آینده جایگزین سیستم های نشر اتمی شعله ای و جذب اتمی خواهد شد (بعلت توانایی ویژه

جدول ۶- حد تشخیص عنصر Zn با روشهای مختلف دستگاهی (۶)

ASV ^(a)	Flame-AAS	ET-AAS*	ICP-AES*
(ppb)	(ppb)	(ppb)	(ppb)
0.4	0.6	0.2	1

(a) Anodic Stripping Voltmetry

نتیجه گیری:

از مطالعات طیف نشری ۲۸ عنصر مختلف با طیف نشری عنصر روی (Zn) در طول موج های مختلف، مشاهده شد که بسیاری از عناصر ذکر شده مزاحمت

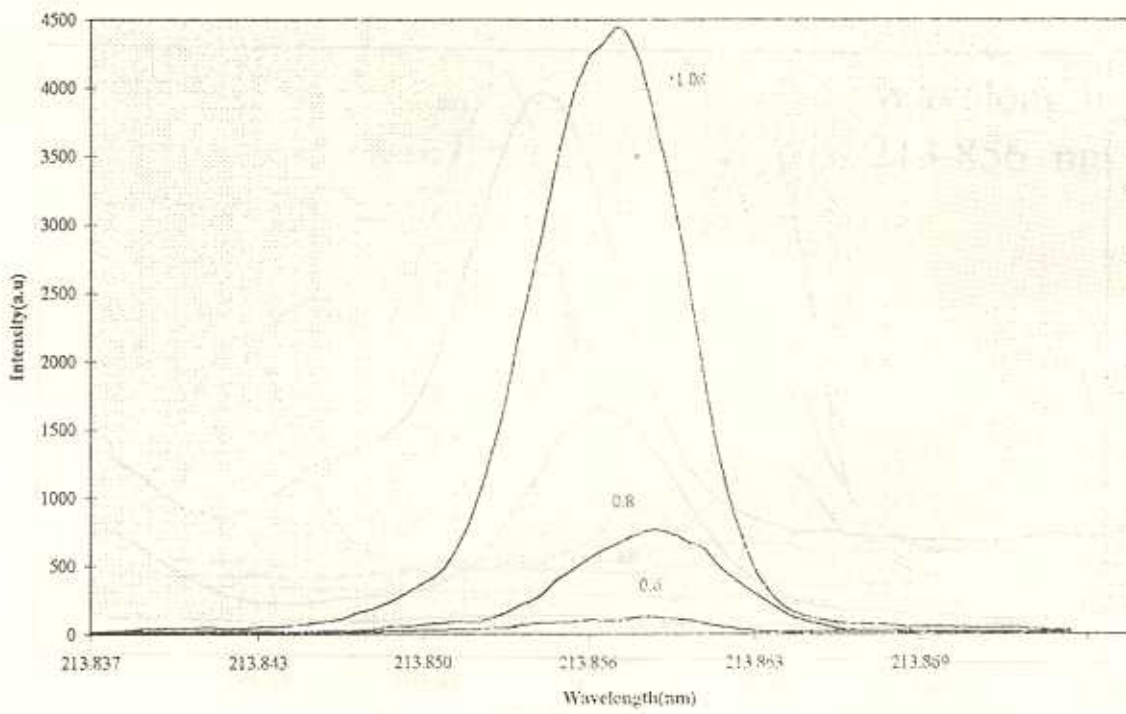
طیفی نداشته و تعدادی از عناصر در حد مقادیر بسیار کم عنصر روی (در حد ppb) ایجاد مزاحمت می نماید (جدول ۷).

جدول ۷- عناصری که در تعیین مقادیر کم عنصر Zn ایجاد مزاحمت می کنند.

نام عنصر در حد مقادیر کم	طول موج (nm)	عناصری که ایجاد مزاحمت می نمایند
Zn	330.259	U, Mo, Ta, Zr, Na
	213.859	Cu, Fe, Cr
	206.200	U, Mo, Mg, Ta, W, V
	202.551	Cr, U, Ta, W, V

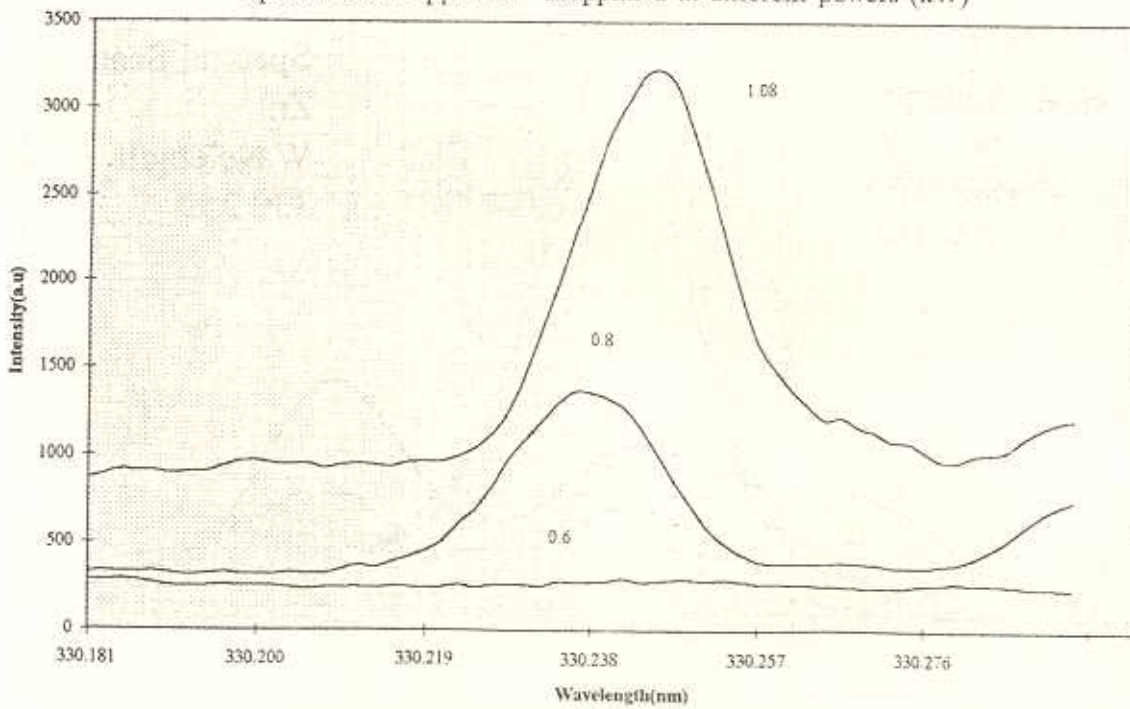
* - Limit of Detection.

Spectral Scan 10 ppmZn in different powers (kW)

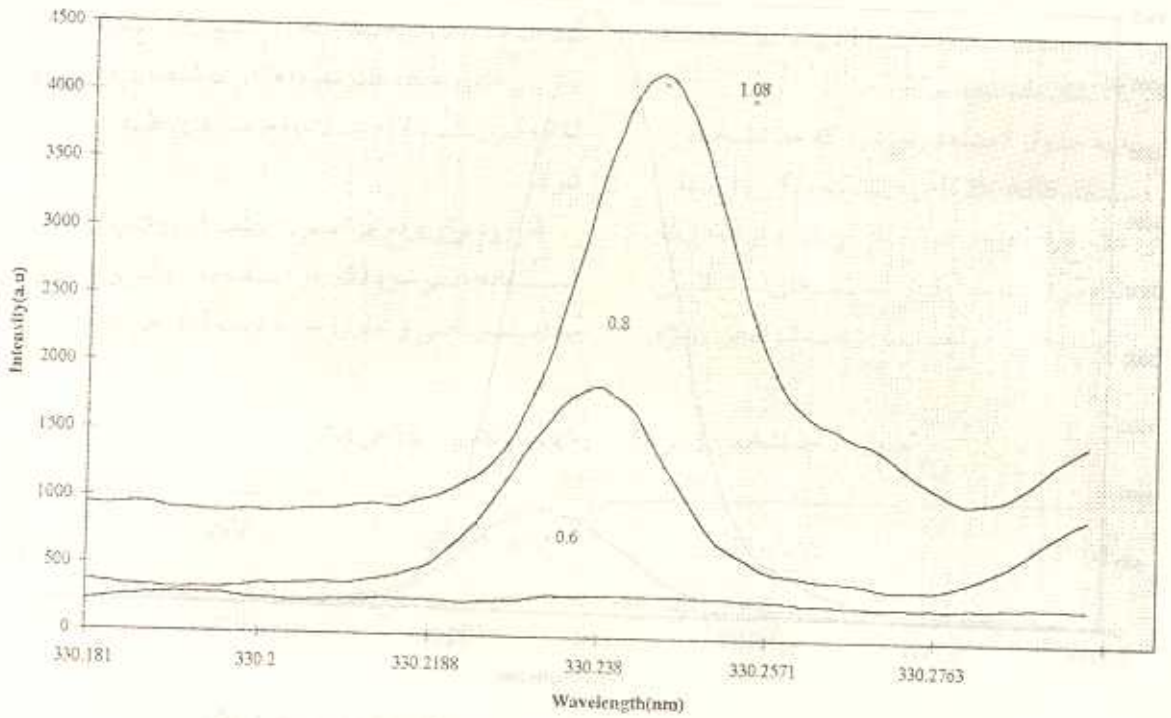
شکل ۱- اثر تغییرات توان پلاسما بر حسب کیلووات بر روی شدت نشر محلول 10ppmZn

Spectral Scan 5ppmZn+ 200ppmNa in different powers (kW)

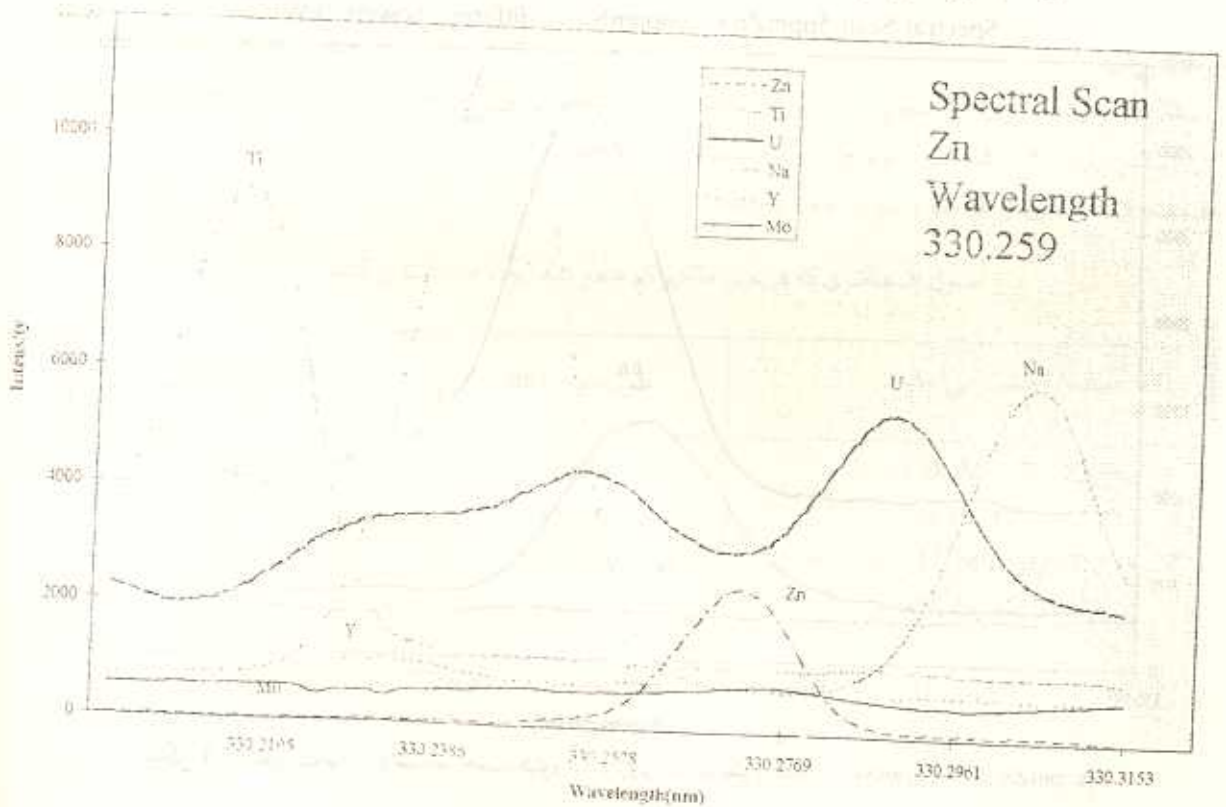

شکل ۲- اثر تغییرات توان پلاسما بر حسب کیلووات بر روی شدت نشری محلول 5ppmZn + 200 ppmNa

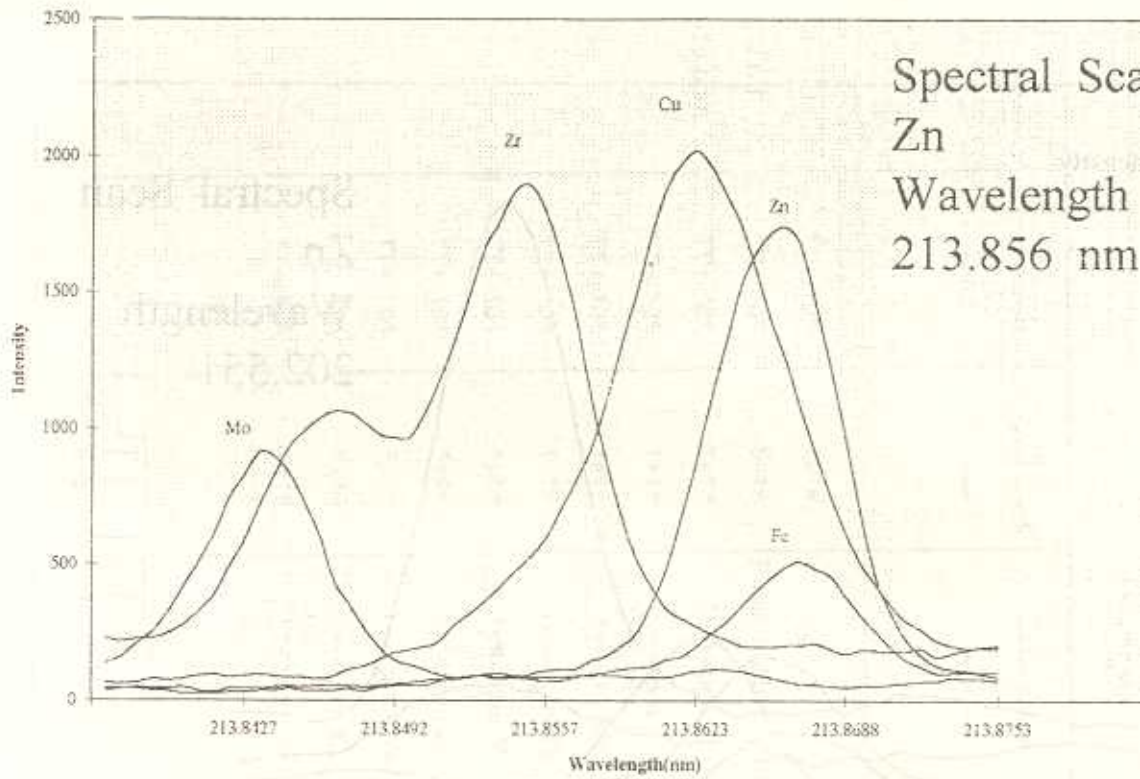
Spectral Scan 5ppmZn+ 200ppmNa in different powwers (kW)

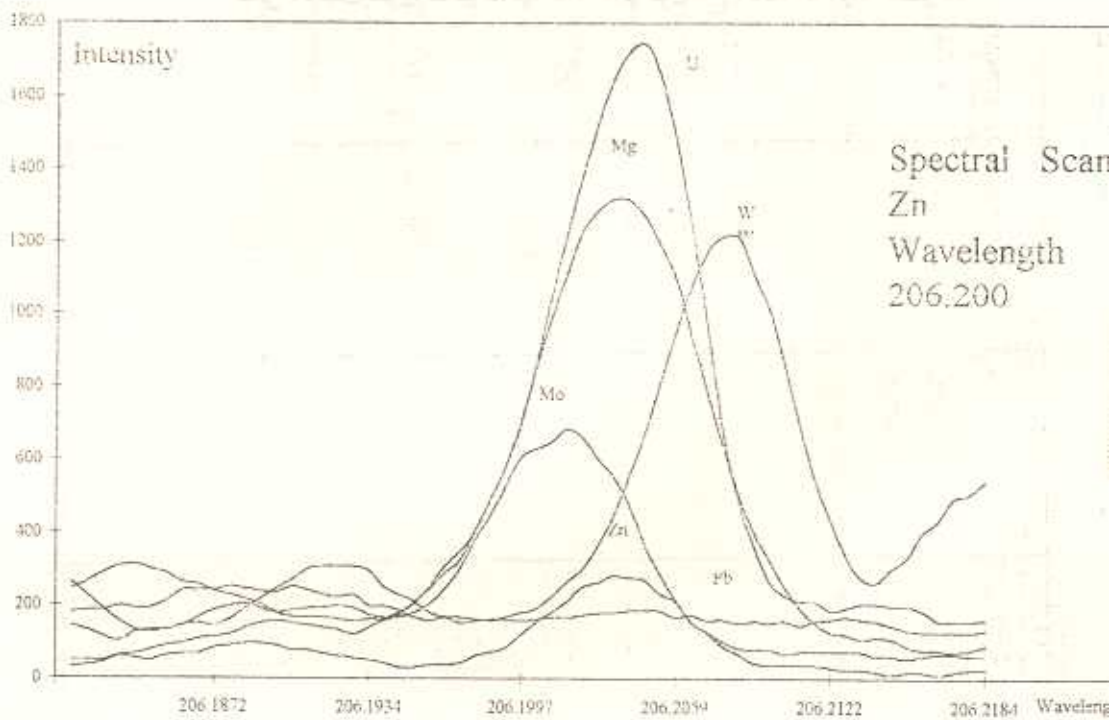
شکل ۳- اثر تغییرات توان پلاسما بر حسب کیلووات بر روی شدت نشر محلول ۱۰ ppmZn + ۳۰۰ ppmNa

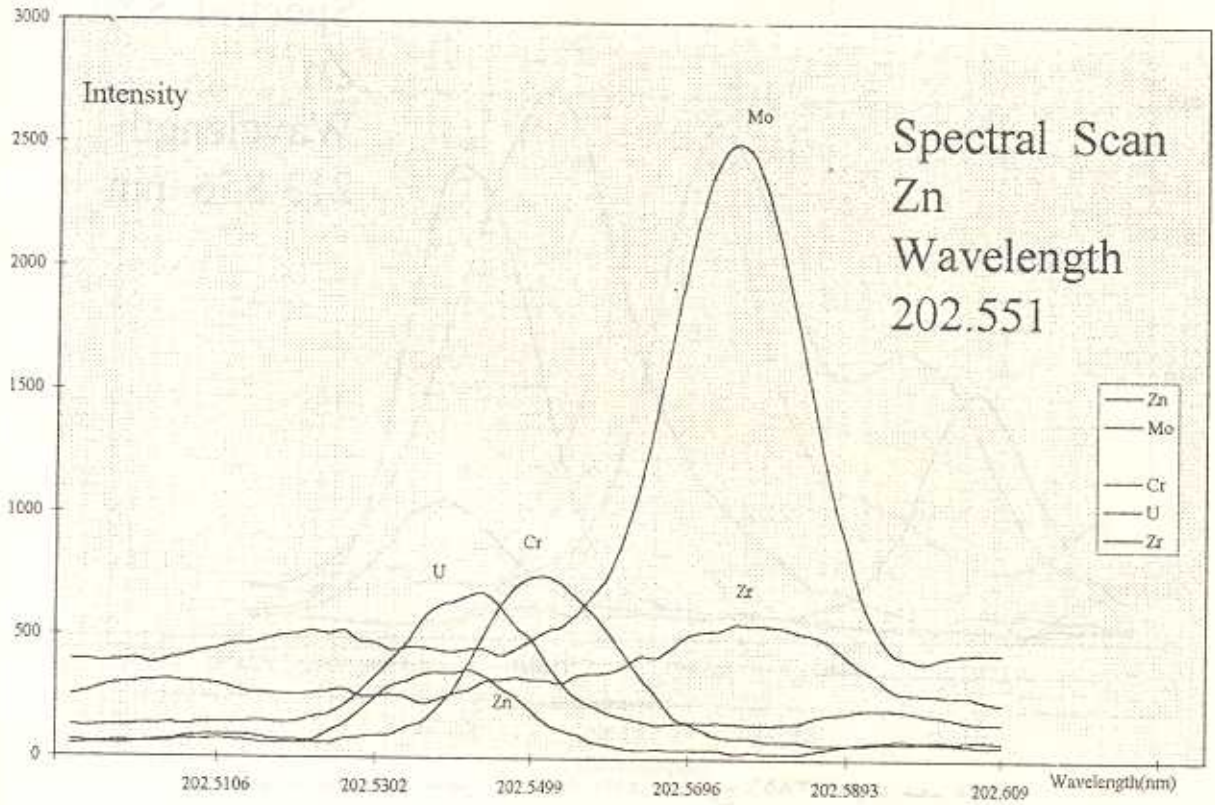
شکل ۴- اثر تغییرات در طول موج پلاسما بر روی شدت نشر عناصر Zn, Ti, U, Na, Y, Mo در طول موج ۳۳۰۲۵۹ نانومتر عنصر Zn

شکل ۵- طیف نشری عناصر Mo, Zr, Cu, Fe در طول موج ۲۱۳/۸۵۶ نانومتر عنصر Zn.

شکل ۶- طیف نشری عناصر Mg, U, Mo, W, Pb در طول موج ۲۰۶/۲۰۰ نانومتر عنصر Zn.

شکل ۷- طیف نشری عناصر Mo, Cr, U, Zr در طول موج ۲۰۲/۵۵۱ نانومتر عنصر Zn

جدول ۲- شدت نشر عناصر مواجم در اندازه گیری عنصر Zn

نام و غلظت عنصر اصلی	طول موج (nm)	شدت طیفی عنصر	غلظت عناصر مواجم	طول موج خط طیفی (nm)	شدت طیفی عناصر مواجم	حد تشخیص $ng \cdot ml^{-1}$	مواجم طیفی گزارش شده توسط شرکت وارین
Zn II 50 ppm	۲۰۲۶	۲۰۲۶	-	-	-	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	Blank Solution (BG)	۲۳۰/۲۵۳	۵۳۲/۲	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm U	۲۳۰/۲۸۹	۵۵۴۰	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰ppm U	۲۳۰/۲۸۹	۹۸۵/۱	-	۱۰۰۰۰ppm U
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰pp Mo	۲۳۰/۲۷۵	۷۹۵/۴	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Ta	۲۳۰/۲۸۳	۸۷۴/۷	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Y	۲۳۰/۲۳۲	۱۱۰/۷	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Zr	۲۳۰/۲۷۳	۱۶۶/۱۰۰	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Na	۲۳۰/۲۲۴	۱۲۱/۱۰	-	-
	۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Cr	۲۳۰/۲۲۵	۷۷۱/۳	-	-
۲۳۰/۲۵۹	۲۰۲۶	۱۰۰۰۰ppm Ti	۲۳۰/۲۱۶	۹۰/۱۷	-	-	

جدول ۳- شدت نشر عناصر مزاحم در اندازه گیری عنصر Zn

نام و غلظت عنصر اصلی	طول موج (nm)	شدت طیفی عنصر	غلظت عناصر مزاحم	طول موج خط طیفی (nm) عناصر مزاحم	شدت طیفی عناصر مزاحم	شدت تشخیص ng.ml ⁻¹	ملاحظات طیفی گزارش شده توسط شرکت وارین
Zn (I)	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	-	-	-	-	۱ ppm Zn (BG)
۱ppm	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	Blank Solution(BG)	۲۱۳/۸۶۱	۷۵/۶۹	۰/۹	
	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰ ppm Cu	۲۱۳/۸۶۲	۱۹۱۵		۱۰۰۰ ppm Cu
	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰۰ ppm Mo	۲۱۳/۸۴۴	۸۸۷/۵		-
	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰۰ ppm Zr	۲۱۳/۸۵۵	۱۸۸۳		-
	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰۰ ppm Fe	۲۱۳/۸۶۷	۴۸۱/۴		-
	۲۱۳/۵۸۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰۰ ppm Ti	۲۱۳/۸۵۶	۲۴۴۴		-
	۲۱۳/۵۸۶	۱۷۴۲	۱۰۰۰۰ ppm Cr	۲۱۳/۸۵۶	۱۷۳/۵		-

جدول ۴- شدت نشر عناصر مزاحم در اندازه گیری عنصر Zn

نام و غلظت عنصر اصلی	طول موج (nm)	شدت طیفی عنصر	غلظت- عناصر مزاحم	طول موج ماکزیمم خط طیفی (nm) عناصر مزاحم	شدت طیفی عناصر مزاحم	شدت تشخیص $ng\ ml^{-1}$	ملاحظات طیفی گزارش شده توسط شرکت وارین
Zn II 1ppm	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	-	-	-	۲/۵	۱ ppm Zn BG
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	Blank Solution(BG)	۲۰۶/۱۸۸	۸۶/۰۳		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Cr	۲۰۶/۱۸۷	۱۶۸/۶		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Mn	۲۰۶/۱۹۰	۹۰/۴۶		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Al	۲۰۶/۱۸۳	۴۱۷/۱		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm U	۲۰۶/۲۰۴	۱۸۳/۹		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Mo	۲۰۶/۲۰۲	۶۸۹/۷		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Mg	۲۰۶/۲۰۴	۱۳۴۰		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Ta	۲۰۶/۱۹۹	۸۰۳/۱		
	۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm W	۲۰۶/۲۰۸	۱۱۷۳		
۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm V	۲۰۶/۲۱۱	۹۷۷/۵۰	-		
۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Ti	۲۰۶/۱۸۹	۹۸۱/۶۸	-		
۲۰۶/۲۰۰	۲۰۶/V	۱۰۰۰ppm Cu	۲۰۶/۱۸۸	۸۶/۰۱	-		

جدول ۵. شدت نشر عناصر مزاحمه در اندازه گیری عنصر Zn

نام و غلظت عنصر اصلی	طول موج (nm)	شدت طیف عنصر	غلظت عناصر مزاحمه	طول موج خط طیفی (nm)	شدت طیفی عناصر مزاحم	حد تشخیص ng.ml ⁻¹	مراجعت طیفی گزارش شده توسط شرکت wariant
Zn II 1 ppm	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	-	-	-	۲۵	۱ ppm Zn BG
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	Blank Solution(BG)	۲۰۲/۵۳۵	۵۰/۰۰		
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰ppm Cu	۲۰۲/۵۳۹	۹۶۳/۸		۱۰ppm Cu
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰ppm Cr	۲۰۲/۵۵۲	۷۳۰/۹		۱۰۰ppm Cr
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm U	۲۰۲/۵۴۱	۶۵۱/۱		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Mo	۲۰۲/۵۷۵	۲۴۸۲		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Mn	۲۰۲/۵۳۳	۱۸۶/۱		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Mg	۲۰۲/۵۷۲	۱۱۰۵۰۰		۱۰ppm Mg
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm W	۲۰۲/۵۴۱	۲۹۸/۴		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Y	۲۰۲/۵۹۹	۴۱۴۰۰		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Zr	۲۰۲/۵۳۳	۳۲۶۴		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Co	۲۰۲/۵۷۷	۵۹۳/۱		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Fe	۲۰۲/۵۷۷	۱۴۱۵۰		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	۱۰۰۰ppm Ti	۲۰۲/۵۳۴	۲۲۸/۳		-
	۲۰۲/۵۵۱	۳۵۴/۶	-	۲۰۲/۵۰۶	۲۴۰/۷		-

REFERENCES:

- 1- E. H. Van Veen, F. J. Oukes and M. T. C. DE Loos Vollebregt, *Spectrochimica Acta*, Vol. 45 B. No. 10 1109 (1990).
- 2- A. R. Forster, T. A. Anderson, and M. L. Parsons, *Applied Spectroscopy*, 36 (5), 499 (1982).
- 3- N. Daskalova, S. VElichkov, N. Krasnobaeva and P. Slavova, *Spectrochimica Acta* 47B. No. 1, E 1595 (1992).
- 4- P. W. J., M. Boumans and J. J. A. *Spectrochim Acta* 41B, 1109 (1990).
- 5- Zhuoyong zhang, *Spectroscopy letters*, 25
- 6- G. H. Morrison, *Critical Reviews Ana* (1979).
- 7- Bret M. Quencer and S. R. Crouch, *Anal.* 463 (1994).